

ΦΟΒΟΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΤΟΥ Κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Θέμα έρμηνείας

Συνεπαρμένος από ένα μεγάλης θεολογικής σπουδαιότητας κείμενο προερχόμενο από την έκλεκτη γραφίδα του 'Αγίου Νεκταρίου, αποτόλμησα τόν τίτλο του σημερινού μου άρθρου. Τò κείμενο αυτό αναφέρεται στην αληθή έρμηνεία τής ρήσεως του 'Απ. Παύλου: «ή δέ γυνή ίνα φοβήται τόν άνδρα» που προέρχεται από την έπιστολή του προς 'Εφεσίους (κεφ. 5, στίχος 33) και διαβάζεται ως αποστολικό ανάγνωσμα στην ακολουθία του γάμου. 'Η αποστολική αυτή φράση παρεξηγημένη στην έποχή του 'Αγίου Νεκταρίου όπως και στην έποχή μας, άπαιτούσε μία σωστή τοποθέτηση και έρμηνεία. 'Όπως άλλωστε έχει έπισημανθεί «ή όρθή έρμηνεία και κατανόηση του θεοδίδακτου φόβου περιφρουρεί την άμοιβαία αγάπη τών συζύγων, συμβάλλει στον έξαγιασμό τους, συντελεί στην άνύψωση του θεσμού του γάμου και συσχετίζεται με τη διάσωσή του». Τò κείμενο αυτό είναι κυριολεκτικά ένας κρυμμένος θησαυρός που άξιζε να φανερωθεί στην Οίκουμένη. Ένας θησαυρός όπως άκριβώς ό ίδιος ό συντάκτης του. Τò τί θησαυρός μέγας είναι για την 'Εκκλησία ό άγιος του αιώνα μας δέν είναι τής παρούσης στιγμής να τονισθεί. 'Όλος ό έλληνικός λαός έχει τύχει μεγάλων ευεργεσιών του Θεού με τις μεσιτείες του άγίου Νεκταρίου.

Αυτή του λοιπόν ή όμιλία στάθηκε άφορμή για τò σημερινό μου άρθρο. Όμολογώ ειθύς έξ αρχής τη *δυσκολία μου* να διαπραγματευθώ ένα τόσο σημαντικό ζήτημα. Βεβαίως ό έκλεκτός έρμηνευτής του χωρίου 'Αγιος Νεκτάριος καταλήγει λέγοντας ότι όταν όμιλει ό 'Απ. Παύλος περί φόβου, έννοεί τόν σεβασμό που όφείλει να έχει ή γυναίκα προς τόν άνδρα. Προηγουμένως είχε προβεί σε άκριβή όρισμό καθώς και σε χαρακτηρισμό του φόβου, σε φυσικό και ήθικό.

«Ό μόν φόβος ό έκδηλούμενος ως δέος ή δειλία ή τρόμος, δύναται να όνομασθεί *φυσικός*, ό δέ φόβος ό έκδηλούμενος ως ταραχή και άνησυχία, ως και ό φόβος ό έκδηλούμενος ως αγάπη και εύλάβεια, δύναται να κληθί ήθικός». 'Ό ήθικός φόβος μπορεί να προέρχεται είτε από μίσος είτε από αγάπη. 'Ό προερχόμενος από αγάπη χαρακτηρίζεται *ίερός φόβος* και ως «συναίσθημα ταυτίζεται τη αγάπη, εύλάβειαν επί τη ψυχί έμποιών, ίνα μη δια την τής αγάπης παρησιάν εις καταφρόνησιν του άνδρος έλθη». Δέν πρόκειται λοιπόν για κάποιο φόβο παράλογο, ύπερβολικό, φόβο που να παραλύει, φόβο που να έξουθενώνει τόν άλλο, φόβον δουλικό.

Σ' αυτό τò σημείο άξιζει να ύπενθυμίσουμε την γνώμη και άλλου έκκλησιαστικού πατρός του ί. Χρυσοστόμου (άπό την Κ' όμιλίαν του εις την προς 'Εφεσίους έπιστολήν): «Όταν όμως άκούσης ότι ή γυναίκα πρέπει να έχη προς τόν άνδρα φόβον, έχει ύπ' όψιν σου, ότι πρέπει να άπαιτής παρ' αυτής φόβον άρμόζοντα εις έλευθέραν και όχι εις δούλην. Σώμα ιδιόν σου αυτη είναι. Διότι άν θέλης να έχη φόβον δούλης, τότε τόν έαυτόν σου ύβρίζεις, τò σώμα σου άτιμάζεις. Είς τί δέ συνίσταται ούτος ό φόβος; Είς τò να μη σου άντιλέγη, να μη σου έναντιώνεται, να μη θέλη να έχη τὰ πρωτεία εις τò σπίτι. Είναι άρεκτόν εις ταύτα να περιορίζεται ό φόβος αυτής». «Ποίος δέ έστιν ό φόβος; 'Όστε μη άντιλέγειν, ώστε μη επανίστασθαι, ώστε μη τών πρωτείων έράν' άρκει μέχρι τούτων έστάναι τόν φόβον». 'Ό 'Αγιος Νεκτάριος συσχετίζει μάλιστα τόν φόβον με τη αγάπη που όφείλει να έχει ό άνδρας για τη γυναίκα του. *Φόβος και αγάπη* εισέρχονται σε μία *διαλεκτική σχέση*. 'Η αγάπη είναι *προϋπόθεση* του φόβου, ό φόβος *άνταπόκριση* στην αγάπη. 'Ό ίερός Χρυσόστομος έρχεται πάλι βοηθητικός στην κατανόηση αυτής τής

διαλεκτικής σχέσεως. «'Αν σὺ ἀγαπᾷς αὐτήν, ὅπως ἔχεις ἐντολὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ, περισσότερα θὰ κατορθώσης. Καὶ τοῦτο θὰ γίνῃ ὄχι μὲ τὸν φόβον, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία κάτι κάνει καὶ αὐτή».

Νέα τάξη πραγμάτων

Δὲν γνωρίζω, ὅμως, κατὰ πόσον γίνεται ἀντιληπτό, ὅτι ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγάπη ἐννοοῦνται ἐδῶ ὡς μεγέθη μιᾶς *τάξεως* πού *υπερβαίνει τὰ ἀνθρώπινα*. Αὐτὸς ὁ φόβος - σεβασμὸς καὶ αὐτὴ ἡ ἀγάπη ξεπερνοῦν τὶς φυσικὲς δυνατότητες τῶν ἀνθρώπων, ἐγγράφονται περισσότερο σὲ μιὰ νέα τάξη πραγμάτων ἔτσι ὅπως θεῶνται μέσα ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ, μέσα στὴν κοινωνία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων πού ἀποκαταστάθηκε μέσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Θὰ ἦταν *ματαιοπονία*, μάταιος κόπος δηλαδή, νὰ θελήσουμε νὰ πραγματοποιήσουμε τὰ ὅσα ὁ Ἄπ. Παῦλος προτείνει τόσο στοὺς Ἐφεσίους τότε, ὅσο καὶ σ' ἐμᾶς σήμερα, ἐκτὸς τοῦ *κλίματος τῶν σχέσεων τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία Του*. Μόνο μέσα ἀπ' αὐτὲς τὶς σχέσεις εἶναι δυνατὸ νὰ χειραγωγηθοῦμε καὶ ν' ἀναπτύξουμε σωστὲς σχέσεις μὲ τὴ γυναίκα μας, μὲ τὸν ἄνδρα μας, μὲ τὰ παιδιά μας. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει βέβαια ἀνάγκη ἀπὸ *εἰκόνες* πού νὰ τοῦ ὑποδεικνύουν αὐτὸ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ φθάσει. Ἡ ἐπιθυμία του εἶναι πολὺ μεγάλη νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ *πρότυπο* πού τοῦ προβάλλεται, γιατί τὸ πρότυπο αὐτὸ ἐμφανίζεται σὰν κάτι τὸ ὁμορφο καὶ τὸ ἐφετό, τὸ ἐπιθυμητό. Τί ὠραῖο ὁ *σύζυγος* νὰ ὑλοποιεῖ γιὰ τὴ γυναίκα του ὅλη τὴν ἀγάπη πού ἔδειξε ὁ Κύριος γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἀγαπώντας τὴν ὅπως τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό. Καὶ ἡ *σύζυγος* νὰ τὸν σέβεται ἀγαπώντας τον ὅπως ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία ἀγαπᾷ τὸν Χριστό!

Ἀκόμα, ὅμως, καὶ ὅταν μένουμε στὸ πλαίσιο τῆς εἰκόνας Χριστοῦ - Ἐκκλησίας γιὰ τὶς σχέσεις ἀνδρὸς - γυναικός, θὰ πρέπει νὰ μὴν ὑποκύψουμε στὸν πειρασμὸ νὰ θεωρήσουμε ὅτι ἀπλὴ μόνον σκέψη καὶ ἐπιθυμία νὰ ἀκολουθήσουμε τὸ πρότυπο αὐτὸ ἀρκοῦν γιὰ τὴν πραγματοποίησή του. Ἐὰν ὁ Ἄπ. Παῦλος μᾶς φανέρωσε αὐτὸ τὸ μοντέλο σχέσεων, στὴν οὐσία ὀριοθέτησε τὸ πλαίσιο στίς διαστάσεις τοῦ ὁποίου μπορούμε νὰ ἀναχθοῦμε καὶ νὰ ἀνοιχτοῦμε. Ἐὰν μᾶς ὑπέδειξε τὸν χῶρο δὲν σημαίνει ὅτι ἀπαιτεῖ καὶ περιμένει τὸ συγκεκριμένο χρόνο μηδέν, ἐδῶ καὶ τώρα, ἀμέσως, νὰ τὸ κάνουμε.

Ἐὰν τελικά, τὸ μοντέλο πού μᾶς δίδεται γιὰ τὴ διαλεκτικὴ ἀγάπης - φόβου, ὑλοποιεῖ τὴ ρῆση τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ὅτι: ὁ «φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλει τὸν φόβον» (φόβος δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ἀγάπην, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη διώχνει τὸν φόβον, Α' Ἰωάννου, δ' 18), ἡ *ὑλοποίηση* αὐτῆ δὲν ἀναμένεται σύντομη. Εἶναι *ἔργο ζωῆς* καὶ μόνο διαδοχικὰ μπορούμε νὰ τὸ προσεγγίζουμε. Γιὰ νὰ βρεθοῦνε τὰ δύο φύλα καὶ νὰ τὰ βροῦνε μεταξὺ τους στὸν ἀληθινὸ σεβασμὸ (ιερὸ φόβο) θὰ πρέπει νὰ ἔχουν διανύσει ἕναν μακρὸ δρόμο κατὰ τὸν ὁποῖο νὰ ξεπερνοῦν ἐγγενεῖς φόβους πού ἔχουν γιὰ τὸ ἄλλο φύλο καὶ νὰ τοὺς παρασχεθεῖ ἡ τέλεια ἀγάπη καὶ πνεῦμα φόβου Θεοῦ (Ἡσαΐα ια' 3) πού καὶ τὰ δύο εἶναι καρποὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Πολλὲς φορὲς θεωροῦμε ὡς αὐτονόητα καὶ δεδομένα ἐξ ἀρχῆς, αὐτὰ πού ἐλπίζεται νὰ ἔλθουν στὸ τέλος. Ἐκεῖνο ὅμως πού εἶναι ἀναγκαῖο ἐξ ἀρχῆς εἶναι νὰ θέσουμε τὶς προοπτικὲς τοῦ κοινού βίου ὡς «εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» καὶ νὰ προχωροῦμε βῆμα πρὸς βῆμα. Τότε, εἶναι δυνατό, σιγὰ σιγὰ, νὰ ξεπερνοῦμε τὶς δυσκολίες μεταξὺ μας καὶ τοὺς φόβους μας. Ἀνεξάρτητα βέβαια ἀπὸ τὴν *διαλεκτικὴ ἀγάπης* καὶ φόβου - σεβασμοῦ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀμοιβαιότητα, ἀλληλεγγύη θὰ ἔλεγα, *ἀγάπης καὶ φόβων*. Ὁ ἄνθρωπος εἴτε ἄνδρας εἶναι εἴτε γυναίκα, εἶναι στὴν οὐσία ἕνα φοβισμένο ὄν, βρῖσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φόβου. Φοβάται γιὰ τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό. Θὰ τὰ καταφέρει στὴ ζωῆ, στὸ ἐπάγγελμα, στὸν γάμο, στὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν, στίς διάφορες περιστάσεις; Φοβάται ν' ἀνοιχτεῖ στοὺς ἄλλους καὶ νὰ κλειστεῖ στὸν ἑαυτό του.

Οἱ φόβοι αὐτοὶ ἀρχίζουν ἀπὸ πολὺ νωρὶς. Παιδικὸι φόβοι, φόβοι τῆς ἐφηβείας, τῆς νεανικῆς ζωῆς, γιὰ τὴ συνάντηση μὲ τὸ ἄλλο φύλο, γιὰ τὴ μεγάλη συνάντηση μὲ τὸ Θεό. Φόβοι ν'

άντιμετωπίσει τόν ίδιο του τόν έαυτό έτσι όπως τόν γνωρίζει πολύ καλά. Φόβοι νά φανερώσει τò άληθινό του πρόσωπο και νά μñν ύποκρίνεται κάτω από ένα όδυνηρό προσωπείο. Φοβάται όμως ότι έτσι όπως θα φανερωθεί δέν θα γίνει παραδεκτός. Άλλη έντύπωση είχε δώσει μέχρι τώρα. Ή παραδοχή του από τόν άλλο είχε στηριχτεί σε ψεύτικα σημάδια ή και στολίδια, είχε γοητεύσει, πώς θ' άπο-γοητεύσει; Ό άλλος, ό σύντροφός μου είναι έτοιμος και δυνατός νά σηκώσει τò άπο-καλυπτόμενο νέο πρόσωπο και τούς δικούς του φόβους μπροστά στο διαφορετικό από τò μέχρι τώρα γνωστό πού τού φανερώνεται; Έδώ άρχίζει νά διαφαίνεται μία διαλεκτική τών φόβων.

Δύο παραδείγματα

Θυμάμαι με όδύνη, πέρσι τò Πάσχα, όταν πήρα κάποιο τηλεφώνημα από πολύ φιλικό μου πρόσωπο πού άναχωρούσε για τò έξωτερικό για νά πάει νά συναντήσει τñν γυναίκα του πού εργαζόταν εκεί και ν' άναζητήσει και ό ίδιος δουλειά. Ή σχέση τους και λόγω έξωτερικών συνθηκών και λόγω τñς προσωπικής τους κατάστασης ήταν δύσκολη γι' αυτό είχε κριθεί άναγκαία κάποια άπόσταση για ένα διάστημα. Έφηνε αφήνοντας πολλές έκκρεμότητες πίσω του εδώ στην Ελλάδα. Μ' έντυπωσίασε αυτό πού μου είπε στο τηλεφώνημα παραλλάσσοντας τò γνωστό επιτάφιο έπίγραμμα τού Καζαντζάκη: «Φεύγω τώρα. Δέν έλπίζω τίποτα, φοβούμαι τά πάντα». Και ό φίλος διατύπωνε μ' αυτόν τόν τρόπο τñν δική του κατάσταση. Άλλ' αυτήν τñν κατάσταση τñν μετέφερε κάπου άλλου, στην γυναίκα του, σε μιá ξένη πόλη, πού θα 'πρεπε νά τόν συμμαζέψει και νά συνθέσει τόν σκορπισμένο του έαυτό. Δέν ξέρω τί έγινε εκεί. Πώς και αν τόν ύποδέχτηκε και αν τού είπε όπως ό ποιητής: «Μίλησέ μου' αλλά μίλησέ μου για δάκρυα» ή δέν τού είπε τίποτα. Έγώ δέν έμαθα, δέν θέλησα μάλλον νά ρωτήσω. Ό φίλος επέστρεψε, επέστρεψε έμπλακείς σε βιοτικές μέριμνες. Σκέπεται όμως ν' άναχωρήσει και πάλι.

* * *

Στñ συνέχεια, έπιτρέψτε μου νά αναφέρω *ένα ανάλογο περιστατικό*, μιán άλλη συνάντηση όπου ό άνδρας, φοβισμένος από τñν έγκατάλειψη του από όλους τούς συντρόφους του έπιστρέφει μηχανικά χωρίς νά πολυξέρει τί τόν ώθει σ' αυτό, μπροστά στο σπίτι τñς πρώτης του γυναί-

κας, πού είχε παντρευτεί στα 1937 όταν αυτή έτοιμαζόταν ν' ακολουθήσει τόν μοναχικό βίο και πού τñν είχε έγκαταλείψει στα 1945 άμα τñ έπιστροφή του από τñν εκτόπισή του στην Άλγερία, δηλαδή πριν από 25 χρόνια.

Είναι 6 Φεβρουαρίου τού 1970. Στο Παρίσι γίνεται τò 19ο συνέδριο τού Κ.Κ.Γ. Ό Roger Garaudy, γιατί γι' αυτόν πρόκειται, έπίλεκτο μέλος τού κόμματος και μέλος τού Πολιτικού Γραφείου εδώ και 12 χρόνια, ζητάει έπίμονα νά παρέμβει. Ήδη τόν έχουν χαρακτηρίσει ως άποστάτη. Πού τά άλλα χρόνια πού τόν εκλιπαρούσαν με ένθουσιασμό οί σύντροφοι νά μιλήσει. Σήμερα άνεβαίνει τά σκαλοπάτια σε άκρα τού τάφου σιγή και παγωμάρα. Τis τελευταίες του λέξεις ακολουθήσε μιá τρομακτική σιωπή. Τò σώμα του είναι βαρύν σαν γρανίτης και είχε τñν έντύπωση ότι έπεσε σ' ένα βαθύ πηγάδι πηγαίνοντας νά καθίσει στο μέσο τών 2.000 συντρόφων του πού μέχρι χθές ήταν φίλοι του. Όταν έληξε ή συνεδρίαση όλοι τόν παραμερίζουν σαν νά ήταν λεπρός. Κανείς δέν τόλμησε νά σταθεί στο πλευρό του. Πλήθος δημοσιογράφων τόν ακολουθεί. Βάνει μπροστά τò αυτοκίνητό του χωρίς νά ξέρει πού πηγαίνει και για πρώτη φορά στη ζωή του τού 'ρχεται ό πειρασμός ν' αυτοκτονήσει. Οί φωτογράφοι κυριολεκτικά τόν κυνηγούν. Μετά από μιá ώρα καταφέρνει νά τούς ξεφύγει. Όταν πιά ήμουν βέβαιος ότι δέν με ακολουθούσε κανείς διερωτήθηκα πού νά πηγαίνα: δέν ήθελα νά γυρίσω στο σπίτι μου, νά μεταφέρω αυτήν τñν συντριπτική λύπη στα παιδιά μου, σ' όλη μου τñν οικογένεια. Ήταν σχεδόν δύο ή ώρα τò άπόγευμα. Μηχανικά ξαναπαίρνω τόν δρόμο και χωρίς νά πολυξέρω τί με ώθούσε βρέθηκα μπροστά στο σπίτι τñς πρώτης μου γυναίκας.

Άνεβαίνω τις σκάλες σαν ύπνοβάτης. Μόλις πού χτύπησα, ή πόρτα άνοιξε σα νά με περιέμεναν με τò χέρι στο χερούλι. Διακρίνω ένα τραπέζι στρωμένο με δύο σερβίτσια, και συνειδητοποιώ ξαφνικά με βδελυγμία τñν ύπερβολή τñς ενέργειάς μου. Κάνω πίσω ένα βήμα.

— Συγγνώμη, ίσως περίμενες κάποιον;

— Ναι, περίμενα κάποιον, έσένα. Άκουσα πριν λίγο τñν παρέμβασή σου από τò ραδιόφωνο. Κι αυτήν τñν θανατερή σιωπή πού ακολουθήσε. Ήμωνα βέβαιη ότι δέν μπορούσες νά πäs άλλου, παρά νά έλθεις μόνο εδώ. Μπες μέσα και ρίξε μιá ματιά' πιστεύω νά μñν έχω ξεχάσει τò κρασι πού αγαπούσες εδώ και 25 χρό-

νια οὔτε καὶ τὸ σικαλένιο ψωμί. Γευματίσαμε σιωπηλοί.

Ἀτένιζα δύο ἀντίγραφα πινάκων πού εἶχα ζωγραφίσει 33 χρόνια πρὶν, στὰ πρῶτα ἔτη τοῦ γάμου μας γιὰ νὰ θυμίζω ἀφελῶς τοὺς δύο πόλους τῶν βίων μας, ἀντιθέτων καὶ συμπληρωματικῶν: τὸν Χριστὸ τῆς ὁδύνης καὶ τοῦ ἀνοίγματος πρὸς τὸ Θεὸ τοῦ Matthias Grünewald καὶ στὸ πλάι του τὸν Ἡρακλῆ τοξότη τοῦ Bourdelle τενωμένο ὅπως τὸ τόξο του πρὸς τὴν ἀνθρώπινη ἀποτελεσματικότητα καὶ δύναμη. Χωρὶς ἀμφιβολία αὐτὸ ἦταν πού μὲ εἶχε ὠθήσει χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω μέχρις αὐτὴν τὴν πόρτα: ἡ σκοτεινὴ ἀνίκητη βεβαιότητα, ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς εἶχε ἀνάγκη γιὰ νὰ εἶναι ὁ ἑαυτὸς του, αὐτὴ τὴν θεϊκὴ διάσταση τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅταν ἔφυγα μιὰ ὥρα μετὰ, ἔχοντας ἀσπασθεῖ τὸ μέτωπο αὐτῆς τῆς γυναίκας, ὅλα ἦσαν μεταμορφωμένα: τὸ θαῦμα τῆς ἀγάπης πού ἀποκαλύπτεται σὲ μιὰ τέτοια ἀναμονή, ἡ γεμάτη μυστήριον κατανόηση γι' αὐτὸ πού συμβαίνει στὴ στροφή τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου στὴ συναντήσή του μὲ τὸ πεπρωμένο, ἦταν ὁ θρίαμβος τῆς ζωῆς πάνω στὸ θάνατο. Τὸ ὅτι αὐτὸ μπορούσε νὰ ὑπάρξει σ' ἓναν μόνον ἄνθρωπο ἦταν ἱκανὸ γιὰ νὰ ἐξαγοράσει τίς ἐγκαταλείψεις πολλῶν ἄλλων, ἔστω κι ἂν αὐτοὶ ἦταν χιλιάδες. Ἦταν ἀκόμα δυνατὸ νὰ ζήσει κάποιος.

Εἶναι ἡ ἀγάπη...

Ἐμεῖς, μετὰ τριάντα σχεδὸν ἔτη ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μεσημεριανὸ περιστατικὸ φρονοῦμε ὅτι μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ προχωρήσει ἡ ζωὴ καὶ νὰ ξεπεράσει τοὺς φόβους τῶν φύλων μέσα στὴν ἀγάπη. Μιὰ τέτοια ἀγάπη τροχιοδρομεῖ τὸν σεβασμὸ πού μπορεῖ νὰ ἐρμηνευτεῖ καὶ ὡς διάκριση τοῦ πρακτέου στὴν ἀνάλογη περίπτωση. Τότε ὁ σύζυγος ἢ ἡ σύζυγος δὲν φοβάται ν' ἀνοίξει στὸν σύντροφό του. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἄλλου τὸν ὠθεῖ σὲ μιὰ ἀνεση συζητήσεως, πού ξεπερνάει τὴν κρυψίνοια καὶ ἐκθέτει τὸ πρόβλημά του ἔτσι ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνεσαι. Προτείνει στὸν ἄλλο αὐτὸ πού θέλει νὰ εἶναι διαθέσιμος νὰ δώσει, καὶ ζητάει ἀπὸ ἐκεῖνον αὐτὸ πού ἐπιθυμεῖ νὰ τοῦ δοθεῖ. Δὲν ἀπαιτεῖ ὁ ἄλλος, ἀπὸ μόνος τους, νὰ γίνεῖ μάντης τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν του. Ἀκολουθεῖ αὐτὸ πού ὁ Ἀβᾶς Ἡσαΐας, διάσημος ἀσκητῆς τοῦ Δ' αἰῶνα πού ἐμόνασε στὴ Σκήτη, συμβουλεύει: «Ἐὰν θέλῃς νὰ λάβῃς κάτι καὶ τὸ ἔχεις ἀνάγκη νὰ μὴ γογγύσῃς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, μὲ τὴν σκέψι διατί δὲν ἐκατάλαβε

νὰ μοῦ τὸ δώσει μόνος του, ἀλλὰ εἶπέ, ἀνοικτὰ, μὲ ἀπλότητα· σὲ παρακαλῶ, δός μου αὐτὸ τὸ πράγμα, διότι ἔχω ἀνάγκη· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀγία ἀγνεία στὴν καρδιά· διότι ἐὰν δὲν εἴπῃς, ἀλλὰ γογγύσῃς καὶ μεμφθῆς μὲ τὴν καρδιά σου, ἔχεις τὸ κρίμα».

Προϋπόθεση ὁμως γιὰ ὅλα τὰ πιὸ πάνω εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἀφήνοντας κατὰ μέρος τοὺς φόβους, καὶ προχωρώντας μὲ σεβασμὸ στὶς σχέσεις τῶν δύο φύλων ὡς ἀπευθυνθοῦμε στὴν ἀγάπη καὶ ὡς ἐπικαλεσθοῦμε τὴν βοήθειά της χρῆσιμοποιώντας τὰ σεμνὰ λόγια ἐνὸς μεγάλου

δεξιότητι τῶν κλιμακώσεων, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος:

«Ἀπάγγειλον ἡμῖν, ὦ καλὴ ἐν ἀρεταῖς, πού ποιμαίνεις τὰ πρόβατά σου, πού κατασκηνοῖς ἐν μεσημβρία; φώτισον ἡμᾶς, πότισον ἡμᾶς, ὁδήγησον ἡμᾶς, χειραγωγήσον ἡμᾶς, ἐπειδὴ λοιπὸν ἀναβαίνειν πρὸς σὲ βουλόμεθα. Σὺ γὰρ δεσπόζεις πάντων».